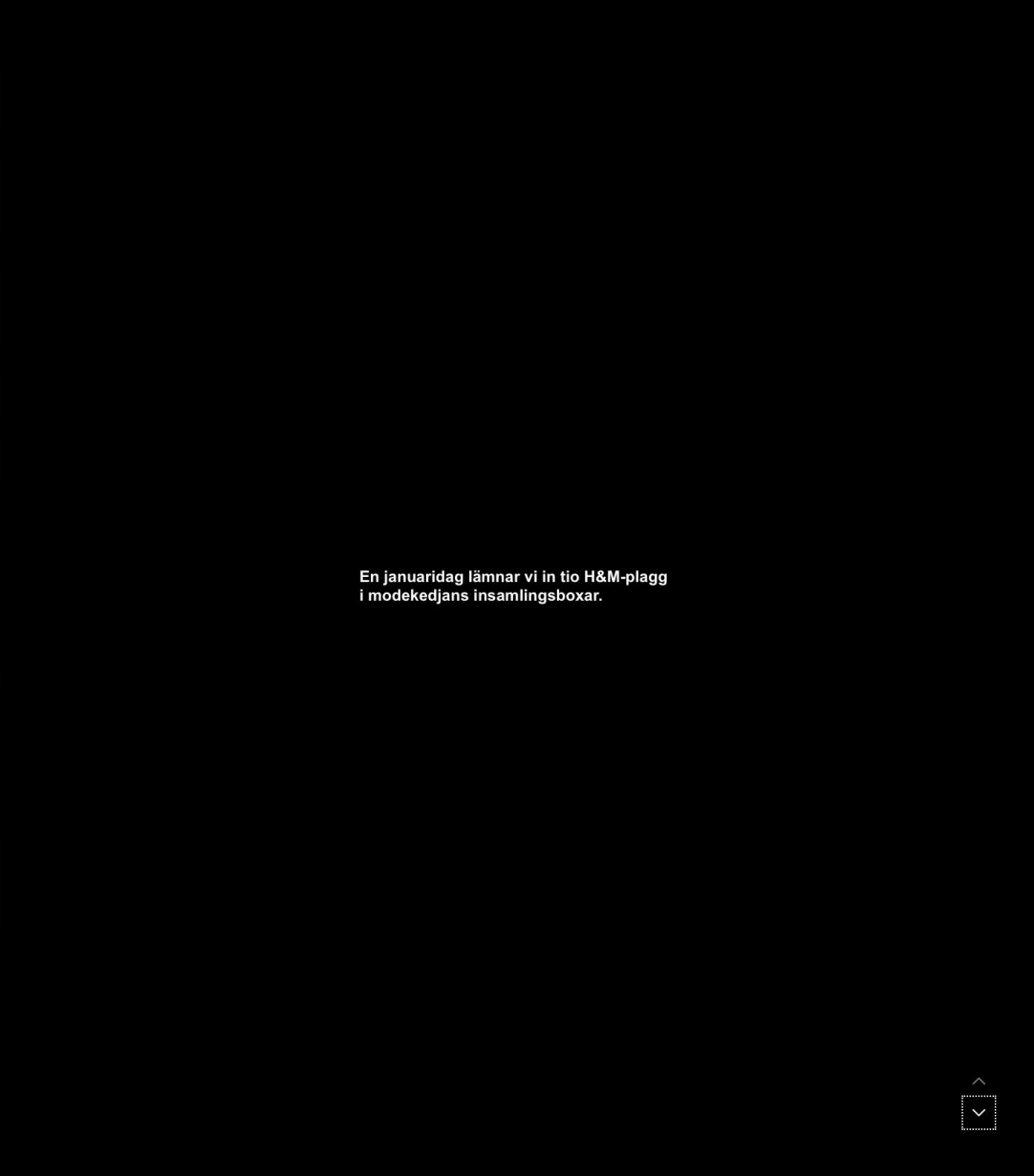

Här dumpas H&M-kläderna du "återvinner"

Så håller kläderna vi köper på att skapa en miljökatastrof på andra sidan jorden
Av STAFFAN LINDBERG och MAGNUS WENNMAN

Kläderna är utrustade med air tags så att vi kan följa vart de tar vägen.

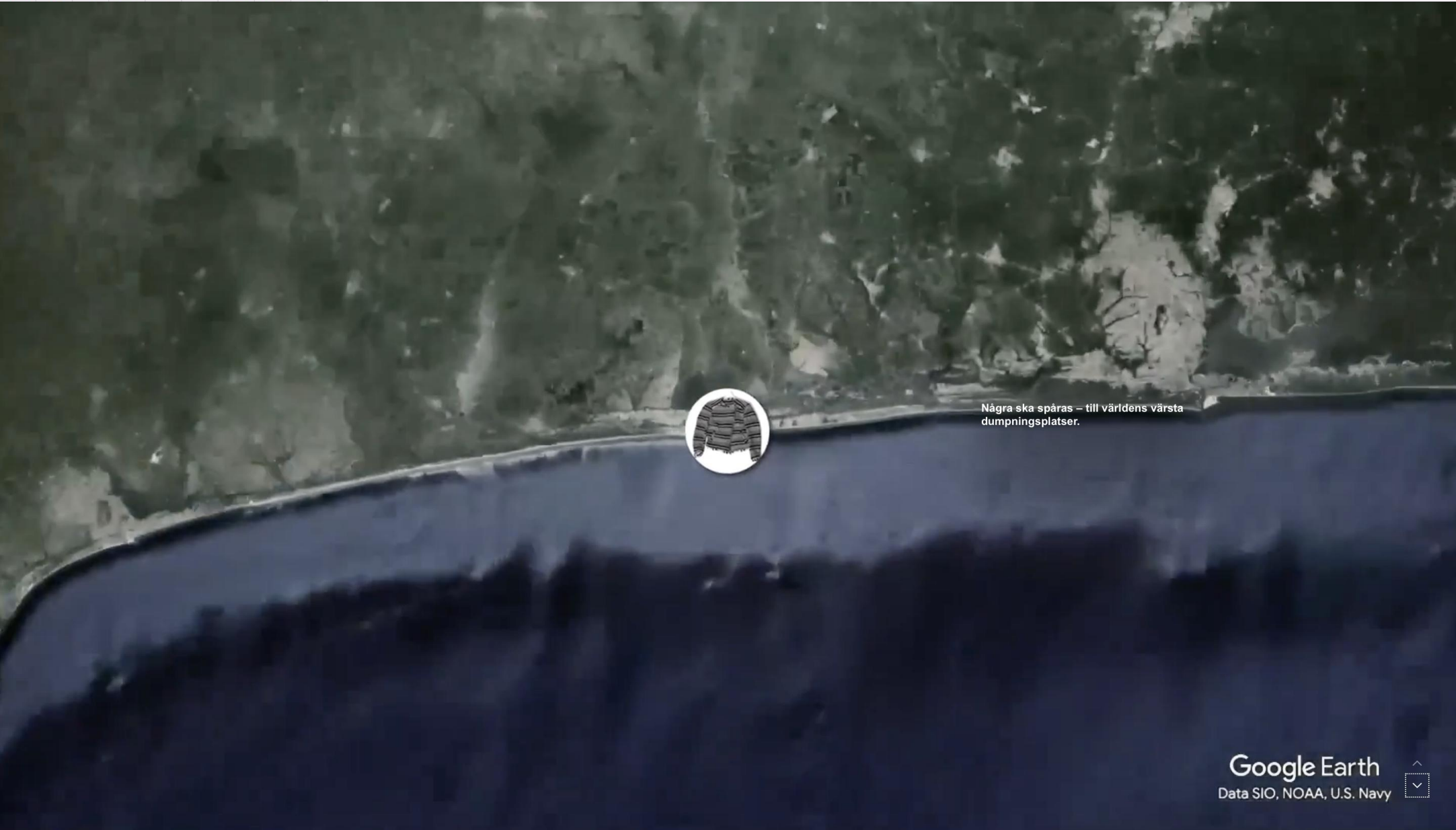

Under våren kommer de tillsammans att resa ett och ett halvt varv runt jorden.

Några ska spåras – till världens värsta dumpningsplatser.

MAGNUS WENNMAN

STOCKHOLM-COTONOU

Det är något som gömmer sig under våra fötter.

Sanden knarrar av våra steg, hela marken gungar till.

Vi har tagit oss fram bland labyrintiska marknadsstånd, i ett land vi nyss inte kunde peka ut på kartan, i jakt på en jacka vi senast såg i Stockholm för tre månader sedan.

Luften är tryckande, solen bränner över våra huvuden.

Till sist går det upp för oss.

Vi vandrar över använda plagg. En kyrkogård av kläder.

Har du någonsin undrat vad som händer med kläderna du köper och trötnar på?

Varje år tillverkas runt 100 miljarder nya plagg i världen. Studier har visat att hälften slängs inom ett år – och allt måste ta vägen någonstans.

I december i fjol, kort efter vi publicerat en granskning av utsläppen från H&M:s fabriker i Bangladesh, blir vi kontaktade av en anonym källa.

Källan berättar att det finns allvarliga miljöproblem också i andra änden av klädernas livscykel. En stor del av de använda plagg som H&M samlar in skickas till fattiga länder, där de dumpas eller bränns utan kontroll. Situationen håller på att urarta till en miljökatastrof.

Uppgifterna låter till en början osannolika.

På hemsidan lovar H&M att leda arbetet mot en miljövänlig, rättvis och jämlik modebransch. Fast fashion-kedjan, som tillverkar tre miljarder plagg om året, genomgår en förvandling och ska bli helt cirkulär.

Vårt arbete

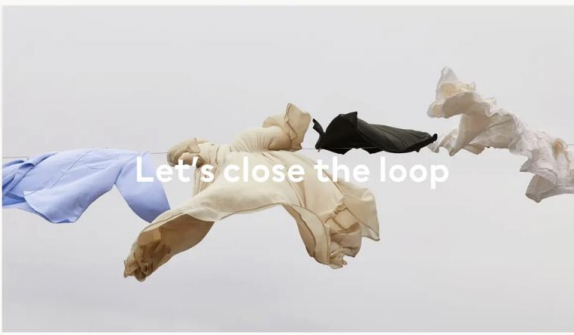
The latest
Let's change
Let's innovate
Let's be fair
Let's be for all
Let's be transparent
Let's step up
Let's close the loop
Circular
Let's reward our members
Livora från andra

H&M Take Care

Wash
Care
Repair & Remake
Care products
Repair & Remake studio

Vårt engagemang

H&M Group Sustainability Strategy
BY
H&M Group Sustainability Report
H&M Foundation

De enda trenderna värda att följa? Att vårda, återanvända och återvinna.

Idag slänger vi i Sverige 7,5 kg kläder och textilier per person och år. Det betyder att tusentals ton textilier hamnar på sopstopp varje år. Genom att återanvända och återvinna mode kan vi ändra på det.

Skärmdump av H&M:s hemsida.

I reklamen uppmanas kunderna att följa med på hållbarhetsresan:

Let's close the loop

Fortfarande eldas de flesta använda textilerna upp som sopor. Men takten på återvinningen ökar, pådriven av de tvingande EU-lagarna om bland annat avfallssortering som väntas träda i kraft under de närmaste åren.

I dag går det att gå in i vilken av världens över 4 000 H&M-butiker som helst, hitta den vita insamlingslådan och lämna in kläderna man slitit ut eller tröttnat på. Insamlingen, som startade för tio år sedan, har [hyllats internationellt](#) och bidragit till att H&M:s miljöarbete rankats högt bland internationella [investerare](#).

Den är också den största av sitt slag i världen. Bara under 2020 samlade modekedjan in motsvarande 94 miljoner t-tröjor. En siffra som framöver ska växa ytterligare.

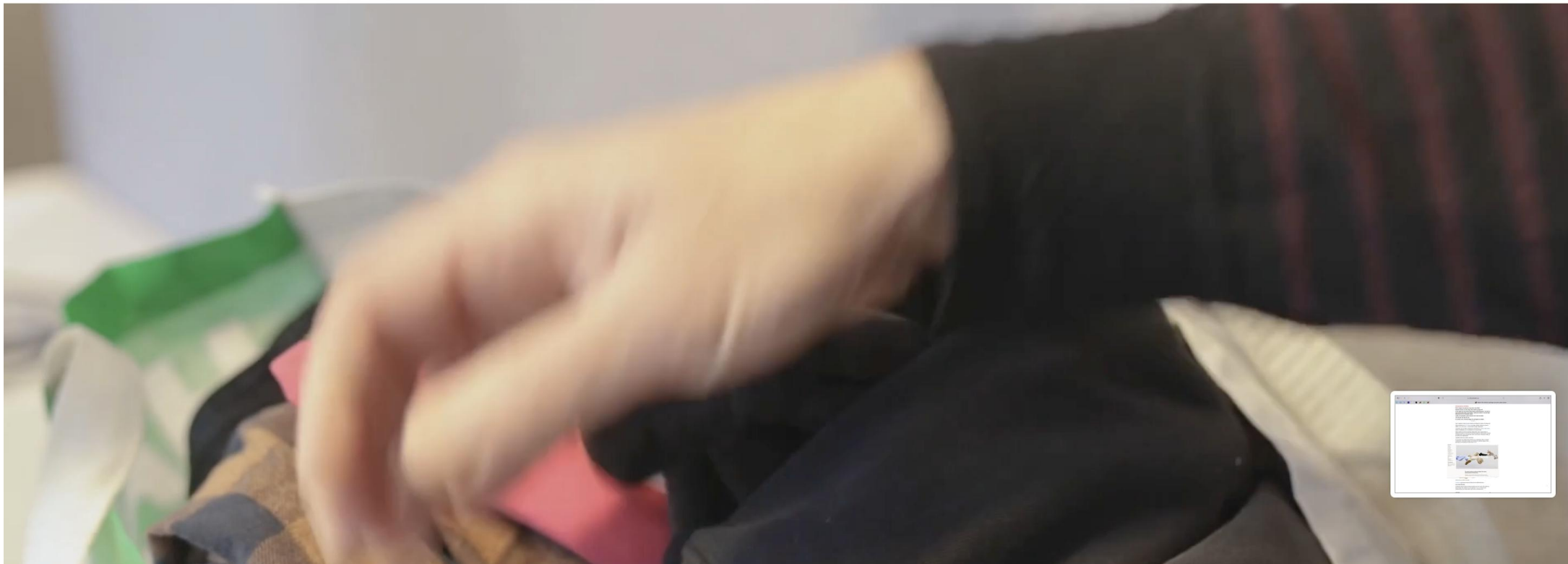
Vi vill att insamling av textilier ska vara lika självklar som att panta burkar.

Många tror att second hand-kläder som lämnas in till butiks kedjor eller hjälporganisationer skänks bort. Det är sällan fallet. I stället säljs textilierna vidare till mellanhänder och blir en del av en global miljardindustri.

En [nordisk rapport](#) har konstaterat att ytterst lite är känt om second hand-klädernas öde. I en statlig [utredning](#) från 2019 varnas det för risken att kläderna i slutänden dumpas eller bränns.

På H&M:s hemsida kan man läsa att insamlingen garanteras av samarbetet med partnern [i:Collect](#), ett välkänt hållbarhetsinitiativ i textilbranschen, och att sorteringen sker på en anläggning utanför Berlin.

Modekedjan [lovar](#) att plagg som kan bäras på nytt ska säljas vidare. Någon information om var de slutligen hamnar ges inte.

En dag i slutet av januari besöker vi två second hand-butiker i en galleria i Stockholm. Att hitta H&M-kläder visar sig vara svårt, butikerna domineras av dyrare märken. Men till sist hittar vi tio plagg från den svenska modekedjan av olika material.

- En grå och en svartvit jacka
- En röd och en rosa damkavaj
- Ett par svarta byxor och ett par svarta jeans
- En rutig skjorta och en vinterjacka med huva med fuskpälskant
- En svart huvtröja och en grå blixtröja

Den sista plagget ser helt oavvänt ut, som om ägaren köpt det och genast tröttnat. Övriga är i använt men gott skick.

För att kunna undersöka vad som händer med kläderna förser vi dem med *air tags*, en typ av spårare som använder blåtandsteknik, stora som gamla femkronor. Spårarna göms i kragar och linningar, hålrum i luvor och bakom etiketter. Framöver kommer de att skicka ut positioner som gör att plaggen går att följa på kartan.

Kläderna lämnas in i åtta olika H&M-butiker i och runt Stockholm. Vid boxarna sitter reklamskyltar, som tack för hjälpen uppmanas vi att scanna en streckkod som ska ge rabatt på nästa köp.

Redan efter några dagar har samtliga återvinningsboxar tömts och plaggen skickats till en Postnord-terminal i södra Stockholm.

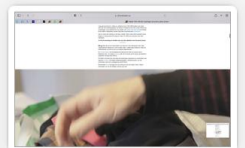
Inom några dagar har de fortsatt till en annan, större terminal, i Norrköping.

ANNONS

An advertisement for Hypoteket. It features a dark teal background with white text. At the top, there is a large percentage sign '210%' and some other numbers. At the bottom, it says 'Effektivt S-direkto' and the Hypoteket logo.

Vi är vaksamma, följer signalerna varje vaken stund.

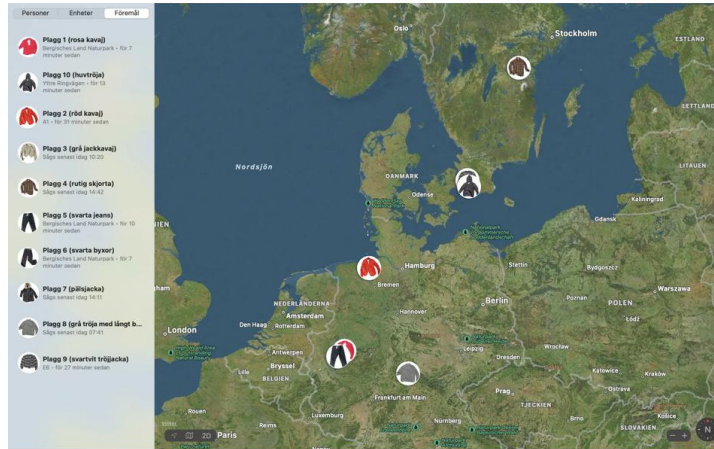
Så lite som tio procent av second hand-kläderna som samlas in i butiker och av hjälporganisationer bedöms säljas i Sverige. Våra kläder har alla en gång passerat nålsögat och för att undvika fossila transporter räknar vi med att

Så lite som **tio procent** av second hand-kläderna som samlas in i butiker och av hjälporganisationer bedöms säljas i Sverige. Våra kläder har alla en gång passerat nålsögat och för att undvika fossila transporter räknar vi med att åtminstone några av dem kommer att säljas inom landet igen.

Om det sker vill vi snabbt kunna koppla bort våra air tags, så att ingen kund ska riskera att behöva bli spårad.

Men någon utgallring sker inte.

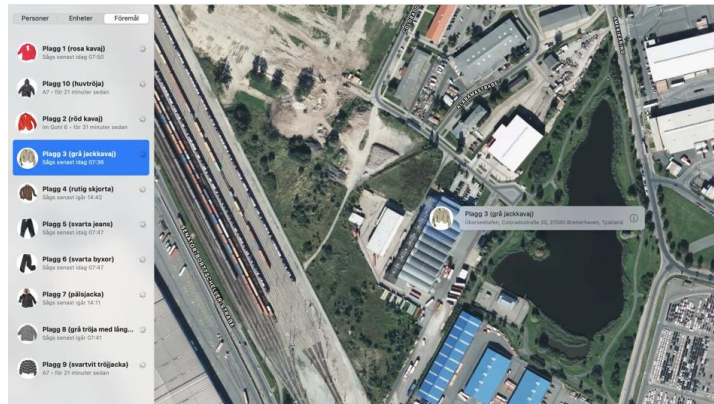

De digitala spårarna visar plaggens rörelse.

Efter en dryg vecka i Norrköping börjar ett av plaggen, den grå jackan, röra sig söderut längs E4:an. I Trelleborg rullar det på Tysklandsfärjan. Snart följs det av fler.

Inom några veckor har samtliga plagg lämnat Sverige och hamnat på tre olika sorteringsanläggningar i Tyskland. Satellitbilden visar lagerliknande byggnader i industriområden.

Googling på adresserna ger svar: inget av plaggen har kommit till *I.Collects* sorteringsanläggning, som H&M utlovat.

I stället har de sålts till tre kommersiella företag som sorterar och exporterar second hand-kläder.

Textrade

Alta-West

Re Textil

Hemsidorna visar bilder på anställda som snabbt och mekaniskt sorterar tonvis med kläder varje dag. Merparten pressas samman till stora balar, redo för containerexport. Det trasiga uppges gallras ut för återvinning till textiltfibrer eller industriprodukter medan en mindre del måste brännas.

Modeindustrin står i dag för runt **tio procent** av världens totala koldioxidutsläpp, mer än all flyg- och sjöfart på jorden tillsammans.

I slutet av mars rapporterar **Sveriges Radio** att H&M:s utsläpp per intjänad krona ökar. Något företaget förklarar med oversize-trenden.

Den höga vinsten får ändå aktien att rusa.

Veckorna går, medan vi följer plaggen. När de är i rörelse kommer uppdateringarna tätt, när de ligger stilla kan det gå dagar emellan. Men inget försvinner.

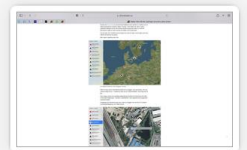
Efter fem veckor på Alta-Wests sorteringsanläggning händer något oväntat. Vinterjackan med fuskpälskant börjar röra sig norrut igen. H&M-plagget färdas 40 mil tillbaka på samma motorväg som den kommit på.

Vid infarten till Bremerhaven, en av Europas största containerhamnar, upphör signalerna.

Jackan är försvunnen, någonstans längs de kilometerlånga kajerna med sina ofantliga uppställningsplatser för vår importerade konsumtion.

Signalerna från vinterjackan med pälskrage försvinner vid containerhamnen i Bremerhaven i norra Tyskland. FOTO: MAGNUS WENNMAN

Ytterligare två plagg, den grå och den svartvita jackan, försvinner på liknande sätt på väg till containerterminaler.

De rosa och röda damkavajerna transporteras under flera dygn från Tyskland till lagret hos en importör i Rumänien. Landsvägsresan med omvägar och omlastningar ska sammanlagt uppgå till 373 mil.

ANNONS

Spara pengar
Jämför sparkonton

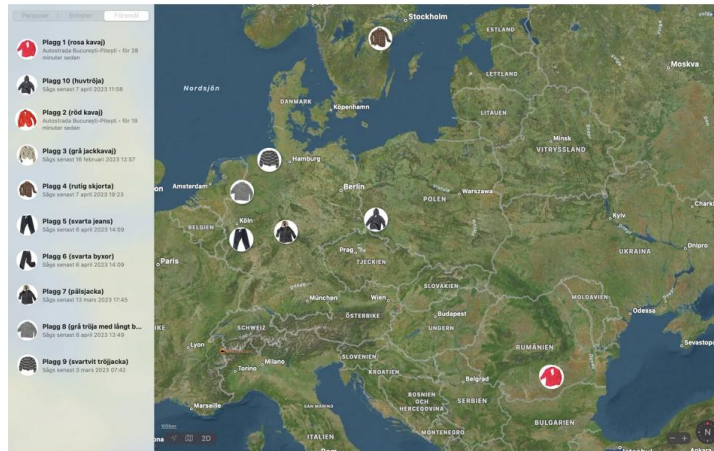
Bolag	Rörlig sparränta	
Lea bank	3.80%	>
nordiska	3.60%	>
Nordax Bank	3.50%	>
Landbanker	3.35%	>
ERK FINDER BANK	2.30%	>

Visa fler

Presenteras av: **compricer**

Luvtröjan skickas till en anläggning i Polen där klädavfall mals ner. Att plagget nyligen ansågs tillräckligt lockande för att hänga framme i en galleria i Stockholm går inte att ana av texten på företagets [hemsida](#):

Vi skyddar miljön genom att omvandla värdelösa sopor, som slitna kläder, till en ny produkt – städtrasor.

Inte heller den grå blyxlströjan, som aldrig såg ut att ha använts, ska bäras igen. Den har hamnat på en anläggning i Tyskland där kläder mals ner. Att återvinna textilfibrer kan låta bra, men klimatnyttan är **lägre** än om plagget skulle ha fortsatt att användas.

Löftet på H&M:s hemsida, att kläder som kan bäras på nytt ska säljas vidare, ekar tomt.

Den 13 april är en mulen och blåsig dag i Stockholm. I en [debattartikel](#) i Aftonbladet varnar 531 forskare för att utsläppen måste minska nu, om vi ska ha någon chans att nå klimatmålen.

Samma kväll uppstår det en svartvit H&M-jacka beräknad upp i Afrika

Samma kväll upptäcker vi att den svartvita H&M-jackan har dykt upp i Afrika.
Efter en flera veckor lång, fossil sjöresa befinner den sig i landet Benin.
Vi läser oss till namnet på den främmande västafrikanska staden – Cotonou.
Blickar in i satellitbilden. Ett gytter av hus genomkorsade av spikraka avenyer,
bakom ett gulblekt raster. Där någonstans finns vår jacka.
Går den att hitta?
Det finns bara ett sätt att ta reda på det: att resa dit.

JAKTEN PÅ EN JACKA

Middagssolen bränner över en stad utan skugga. Benins största marknad för begagnade kläder tycks ändlös.

– Skjorta, monsieur?

– Byxor?

Händer sträcks ut mot oss, när vi rör oss genom gångarna. Man vinkar, ropar, försöker slita tag i oss.

FOTO: MAGNUS WENNMAN

Vi befinner oss ungefär en kilometer från platsen där den svartvita jackan senast sågs, fyra veckor tidigare.

Ogonen sveper åt höger och vänster, i försök att finna den. Nästan allt som importeras från Europa hamnar först här, så marknaden är vår logiska utgångspunkt.

Vi upptäcker enstaka kläder från Lindex och Björn Borg och fler från H&M än vi kan räkna till. Men marknaden är en gigantisk labyrint, som gömmer flera miljoner plagg.

FOTO: MAGNUS WENNMAN

Det finns ett uttryck för begagnade kläder i den här delen av Afrika.

Döda vita mäns kläder

Säljaren Edgar Kouton, en allvarsam 24-åring, funderar över det, i den minimala boden där han tillbringar nästan all sin vakna tid.

ANNONS

Klart hjälper dig att bli vädersmart till
helgen

– Man säger att de tidigare ägarna gått bort. Och jag antar att det stämmer. Varför skulle de annars vilja göra sig av med allt?

Han håller upp ett plagg ur högen, en ljusgrön tröja från märket Mango.

– Etiketten sitter kvar. Den är helt ny.

Säljaren Edgar Kouton, 24
FOTO: MAGNUS WENNMAN

Varje vecka betalar han lite mer än tusen kronor för en bal med ett par hundra plagg. Har han tur innehåller den fina klänningar som han kan sälja med vinst till damerna från regeringskvarteren. Har han otur innehåller den nästan bara skräp. Sådant som är för varmt i ett tropiskt klimat. Eller som är trasigt eller fläckigt, i för stora storlekar eller av för dålig kvalitet.

– Se här.

Säljaren Edgar håller upp en sladdrig herrskjorta i syntetmaterial från Zara, vid sidan av H&M och Marks & Spencer det vanligaste märket han säljer.

– Tyget är för dåligt. Modellen helt fel för Afrika. Det här går inte att sälja.

En fläkt skramlar runt i taket, utan att ge svalka. Ropen från andra säljare tränger in, blandas ut med ljudet av hetsiga predikanter och pumpande musik, marknadens soundtrack.

FOTO: MAGNUS WENNMANN

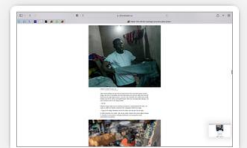
Edgar Kouton lyfter av kepsen, stryker svetten ur pannan och ser dystert ut.

– Så här är det hela tiden. Hälften i varje bal måste jag kasta.

Andra handlare vi talar med bekräftar hans bild. För varje plagg som går att sälja måste ett kastas bort.

Siffran överensstämmer också med vad miljöorganisationer kommit fram till i andra delar av Afrika.

Folk följer oss med dåsiga blickar. Några sliter bakom trampsmaskinerna, försöker se in de hopplösa storlekarna. Andra går runt bland slänghögarna, i hopp om att hitta något av värde.

Utanför marknaden samlas osålda kläder och skor.
FOTO: MAGNUS WENNMAN

Modebranschen är som en omvänd pyramid. Det mesta av pengarna fastnar högst upp, bland de internationella klädmärkena. Något blir kvar i mellanleden, bland importörer och grossister.

Här på botten återstår bara smulor och stoft.

En [studie](#) från King's College i London har kommit fram till att exporten av använt snabbmode från väst har skadat fattiga länder.

Pengar har flödat ut som följd, den egna textilindustrin slagits ut och tiotusentals jobb gått förlorade.

Nigeria har försökt att skydda sig genom att [inte tillåta](#) import av second hand-kläder. Men förbudet undergrävs av smugglingen från grannländer – som Benin.

Edgar Kouton
FOTO: MAGNUS WENNMANN

Edgar Kouton har inte sålt ett enda plagg i dag och nu bommar han igen sitt stånd.

Han vill visa oss något och tar oss genom väskkvarteren, bälteskvarteren och leksaks- och gosedjurskvarteren. Förbi stånd där dinosauriesandaler trängs med fluffiga enhörningsskor och udda t-tröjor, som den med texten "I love Denmark" i paljetter.

ANNONS

Sveriges största jämförelsetjänst för privatlån, företagslån och bolån.

Ansök nu!

Lendo.se

Rökluften tilltar vid marknadens slut. Det är här dumpningen sker. Bal för bal, säck för säck, vräks resterna av vår överkonsumtion ut.

De överfyllda containrarna räcker inte till. Det är därför det brinner.

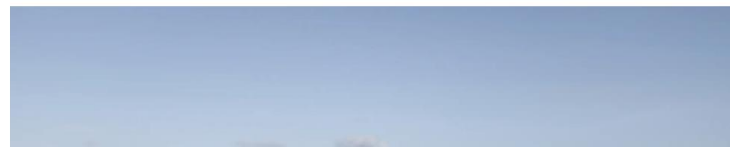
Varje dag dumpas kläder.
FOTO: MAGNUS WENNMANN

Vi finner en hög rullskridskor, omöjliga att använda på de gropiga gatorna.
 En gång svarade de mot köpimpulser på andra sidan jorden. Nu dumpade och meningslösa och snart sopor för naturen att bryta ner.
 Kanske kom de hit av misstag. Men i King's College-studien medger en exportör i väst: om man inte fuskar och blandar ut balarna med skräp blir vinsten liten.
 En tandlös gubbe på jakt efter något säljbart lyfter upp en *moon boot*, gjord för arktiskt klimat, betraktar den i några sekunder och kastar den sedan över axeln så att den flyger över högen med stickande vantar och landar i sanden.
 En herrelös hund sniffar på en slalompjäxa.

FOTO: MAGNUS WENNMAN

I EU pågår arbete med en ny textilstrategi. Det talas om att producenter som H&M ska göras ansvariga och tvingas betala för hanteringen av avfallet.
 Men ännu fortsätter exporten, utan att fattiga länder som Benin kompenseras med en krona.
 Edgar Kouton visar oss ett hål i stängslet, till den avspärrade stranden. Sanden knarrar under våra fötter. Då och då är det som om marken gungar till.
 Fram till för ett par år sedan dumpades och brändes enorma mängder osålda kläder här. Därefter har regeringen tvingats bekosta en ny soptipp två timmar västerut.

De begravda kläderna pressas ut i vattnet.
FOTO: MAGNUS WENNMÄN

I stället för att sanera stranden har man tippat några decimeter sand över textilavfallet. Det räcker med att skrapa lite med foten, så stöter man på gamla plagg.

Nere vid lagunen har sandbanken rasat. Vi ser marken i genomskärning, den är mättad av textilier.

Vattnet skvalpar mot kyrkogården av *döda vita mäns kläder*.

Det dumpade och gömda ska snart rasa ut i lagunen och förena sig med havet. Syntetfibrer blir kvar som mikroplaster. De ska svepas runt med vågor och strömmar, existera i Atlantens ekosystem i hundratals år

Hjulen som driver *fast fashion* snurrar allt fortare. I en tid av skenande klimatförändringar, när utsläppskurvorna måste vända ner, köper vi mer än någonsin.

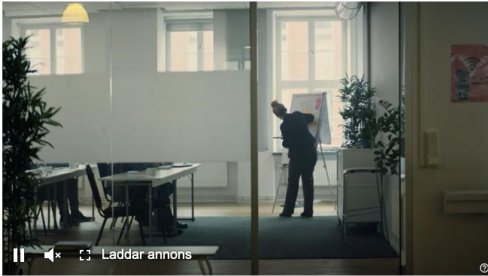
Allt fler röster höjs för att problemen med *fast fashion* finns inbyggt i snabbmodets dna, i den låga kvaliteten, de syntetiska oljebaserade textilierna och den ofantliga överproduktionen.

På kvällen, i det lilla hotellets trädgård, blickar jag in i datorn.

Den grå jackan som försvann i Bremerhaven har efter två månader dykt upp i staden Panipat i norra Indien, efter att ha färdats med fartyg genom Suezkanalen och med långtradare genom Tharöknen.

Jag klickar fram några rapporter. Platsen är känd som Indiens centrum för kläddumpning. Tjugotusen kvinnor, män och barn jobbar med att skära sönder textilier med grönsaksknivar så att bitarna kan malas ner och bli till trådar som man sedan väver enkla filter av med. Sottipparna svämmar över av klädavfall även här.

Dagen därpå färdas vi österut genom ett lågland av kokosplantage, där allt graviterar mot den nigerianska megastaden Lagos på andra sidan gränsen.

Vi besöker ännu en jättemarknad för begagnade kläder.

Osäljbara plagg har dumpats i gångarna. En get kissar på en barnklänning med Frostmotiv. Flugorna surrar.

Utbudet är enormt, köparna få.
FOTO: MAGNUS WENNMAN

Försäljaren Jeanette Affokpo, 38, själv klädd i gulmönstrad klänning och blänkande ringar i öronen, sorterar den senaste importbalen medan minstingen Joshua, 2, kryper runt bland de ännu öppnade säckarna.

ANNONS

Utbudet är enormt, köparna ingenstans. Stressen gror i glappet.

– Det som folk i era länder skickar hit blir bara sämre, säger hon.

Hon visar den växande kasta-högen, med sina häliga och trasiga plagg.

– Jag köper skräp. Man skickar skräp till oss... Jag vill säga: snälla, sluta skicka allt det här.

Även här uppger säljarna att H&M är ett av de allra vanligaste plaggen.
– De är som alla märken. En del går att sälja, en del värdelöst.
Vi visar en mobilbild på den svartvita jackan, med sitt tjocka tyg. Jeanette skakar på huvudet, har inte sett plagget.
– Men om den dök upp i min bal skulle jag bli arg. Vem tror att vi behöver den sortens jackor i Afrika?

Vi återvänder till staden Cotonou. Närmar oss den exakta platsen där vårt plagg senast sågs.
En handmålad skylt lockar med migrantresor till Kanada, en familj poserar med sina visum som entrébiljetter till en annan värld.
Det fungerar verkligen! står det.
En hastig titt på kartan i mobilen. Chauffören bromsar in. Vi är vid den exakta platsen nu.
Bildörren går upp.
Satellitbilden från Google sätts i rörelse.

Det gulbleka har förvandlats till yrande vägdamm. Tjoande skolbarn korsar gatan. Det doftar från en matservering.
Vi stannar till framför en metalldörr. Knackar på. Först en gång och sedan en gång till.
En storväxt medelålders karl, med åtsmitande skjorta, öppnar förväntat.
– Bonjour. Vilket ärende har fört er hit?

Mannen presenterar sig som Maurice Ahouansou, chef för Groupe Arash, ett företag som importerar kläder i bulk från Europa. Han konstaterar att plagget måste ha kommit hit.

– Vi är den enda importören i kvarteret.

Chefen leder in oss på kontoret och börjar bläddra bland buntar med fraktsedar, medan han försöker övertyga oss om att det egna företagets kläder håller bättre kvalitet än konkurrenternas i andra delar av staden, nästan inget skräp alls.

– Jo, säger han och blickar upp. Vi tog emot en container med balar den där aprildagen.

– Finns den kvar?

Någonstans här hamnade jackan.
FOTO: MAGNUS WENNMAN

Han klickar upp de sparade bilderna från övervakningskameran på skärmen. De föreställer daglönare, febrilt sysselsatta med att ta hand om tiotusentals inkomna plagg.

– Tyvärr. Kläderna stannar bara här något eller några dygn. Sedan säljs allt vidare.

Så var är plagget nu?

– Kanske på marknaden. Eller i Nigeria.

Klädimportören medger att runt hälften av det han tar in smugglas till grannlandet.

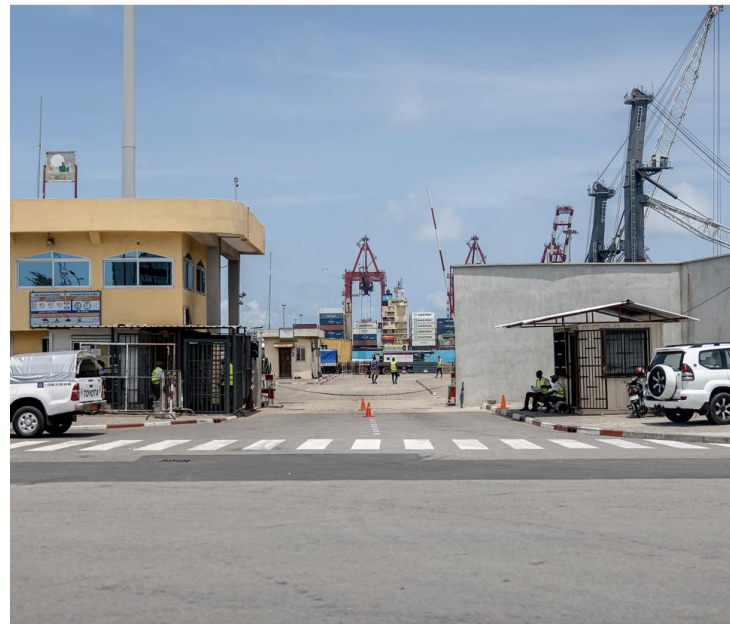
– Det här är Afrika. Det är inte så noga med lagar.

Benins enda containerhamn vaktas av en 30 meter hög krigarkvinna i brons, till minne av det forna kungadömet *Dahomeys* fruktade amazoner.

Någonstans därbakom glider ännu ett fartyg in. Hongkong-flaggade *Maersk Cabo Verde*, 249 meter lång och full med containrar.

Att vår jacka slutat skickat signaler kan bero på att den befinner sig på någon bymarknad, bortom täckning. Eller så har den dumpats och bränts.

Containerhamnen i Cotonou.
FOTO: MAGNUS WENNMAN

Det vi vet är att den är en del av ett större problem. Ett system till synes lika orubbligt som amazonstatyn, där vi i väst skickar enorma mängder modeplagg vi tröttnat på till några av jordens fattiga länder – som saknar möjlighet att ta hand om avfallet.

ANNONS

Ajdå. Missade du att det fanns en inneboende?

blocket bostad I samarbete med gasa

H&M är länt ifrån anamma om att samla in kläder i sina butiker. Och

H&M är långt ifrån ensamma om att samla in kläder i sina butiker. Och konkurrenterna är knappast bättre. Enligt organisationen [Changing Markets](#) har modekedjorna nästan aldrig koll på vart plaggen tar vägen.

– Det handlar nog om att det man inte längre ser slutar man att bry sig om, säger kampanjledaren Urska Trunk.

Vi gör en uträkning för att se hur långt de tio plaggen i vår undersökning rest tillsammans och får fram en siffra: 5 792 mil.

Det motsvarar nästan ett och ett halvt varv runt jorden.

Jackan med fuskpålskant dyker upp hos en importör utanför Johannesburg. Därifrån säljs allt vidare till småhandlare över hela Sydafrika. Det är samma system med balar och samma avfallsproblem.

I vår undersökning har alla de tre jackorna nu hamnat i tredje världen.

De båda kavajerna har nått second hand-butiker i Rumänien och tröjorna malts ner till fibrer i Tyskland och Polen. De rutiga skjortan och de båda byxorna tycks ännu befinna sig ute på havet.

Vågor dånar in. Solen sänker sig över ett halfärdigt hotell. H&M-reklamen ringer i huvudet.

Let's close the loop

Kunder och investerare kan gå igenom varje [hållbarhetsrapport](#) på H&M:s hemsida och läsa sida på sida om hur företaget lever upp till sina hållbarhetsmål.

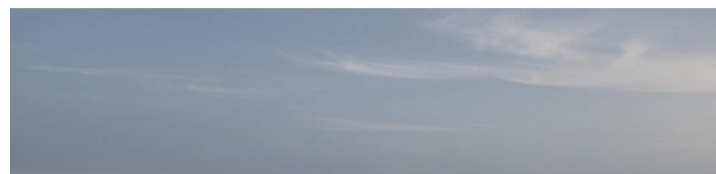

FOTO: MAGNUS WENNMAN

Ingenstans står det ett ord om de koldioxidunga transportererna eller om att nästan nya kläder mals ner. Inte ett ord om de kända riskerna med att skicka kläder till fattiga länder.

Marknader i Afrika fortsätter att dränkas i snabbmode, medan kunderna uppmanas att scanna streckkoder för att kunna köpa ännu mer nytt.

Det svartvita jackan har färdats tvåhundra mil på landsväg och åttahundra mil över havet. Att frakta hit den förde H&M lite närmre sitt klimatmål.

Men exporten hit kan aldrig vara cirkulär. Och vår resa är inte över.

Runt hörnet väntar något vi inte förberett oss för, större och värre än vi kunnat ana.

Fotnot: Aftonbladet har sökt H&M för en intervju med möjlighet till följdfrågor. Modekedjan har valt att svara genom en skriftlig kommentar. Där uppger Harsha Bammanahali, head of reverse supply chain: "H&M-gruppen är kategoriskt emot att kläder blir avfall och det går helt emot vårt arbete för att skapa en mer cirkulär modeindustri."

Efter Aftonbladets frågor har modekedjan släckt ner sidan med uppgifterna om samarbetet med I:Collect.

Läs svaret i sin helhet här.

H&M SVARAR:

"Finns utmaningar kopplade till insamling och återvinning"

SÅ FÄRDADES PLAGGEN:

Rosa kavaj

Tillverkad i Vietnam

27 januari: Inlämnad på H&M Drottninggatan i Stockholm.

14 februari: Till logistikterminal i Norrköping.

14 februari: Till färjetterminal i Trelleborg.

15 februari: Ankommer till Travemünde, Tyskland. Fortsätter söderut till **Re Textil** sorteringsanläggning i Polch.

4 april: Transporteras till en Esso-station i Rüdénhausen, där den stannar över natten.

5 april: Passerar gränsen till Tjeckien, Slovakien och Ungern. Stannar i Rajka.

6 april: När rumänska gränsen vid Biharia. Kommer till en omlastningsstation i staden Satu Mare på kvällen. Sannolikt lastas kläderna här över från långtradare till en mindre lastbil.

7 april: Reser söderut, till den lilla orten Balan. Stannar vid liten parkering mitt i samhället.

10 april: Färdas söderut och hamnar i förstaden Chiajna i Bukarests utkanter. Här finns **Vantex Textil International**, en grossist av second-hand-kläder.

Röd kavaj

Tillverkad i Vietnam

27 januari: Inlämnad på H&M Västermalmsgallerian i

Röd kavaj*Tillverkad i Vietnam***27 januari:** Inlämnad på H&M Västermalmsgallerian i Stockholms city.**30 januari:** Till logistikterminal i Årsta.**31 januari:** Till logistikterminal i Norrköping.**14 februari:** Till färjetterminal i Trelleborg.**15 februari:** Ankommer till Travemünde, Tyskland. Fortsätter söderut till **Re Textil** sorteringsanläggning i Polch.**4 april:** Transporteras till en Esso-station i Rüdenhausen, där den stannar över natten.**5 april:** Passerar gränsen till Tjeckien, Slovakien och Ungern. Stannar i Rajka.**6 april:** När rumänska gränsen vid Biharia. När en omlastningsstation i staden Satu Mare på kvällen. Sannolikt lastas kläderna här över från långtradare till en mindre lastbil.**7 april:** Reser söderut, till den lilla orten Balan. Stannar vid liten parkering mitt i samhället.**10 april:** Färdas söderut och hamnar i förstaden Chiajna i Bukarests utkanter. Här finns **Vantex Textil International**, en grossist av second hand-kläder.**Grå jacka***Okänt tillverkningsland***27 januari:** Inlämnad på H&M Fältöversten i Stockholm.**30 januari:** Till logistikterminal i Årsta.**31 januari:** Till logistikterminal i Norrköping.**7 februari:** Till Malmö, stannar vid lastbilstopp.**8 februari:** Färja till Travemünde, Tyskland. Stannar för kvällen vid Sittensen.**9 februari:** Till **Textrade** sorteringsanläggning i Bremerhaven.**17 april:** Dyker upp på en dammig avlastningsplats i Panipat i Indien. Med stor sannolikhet har den färdats med fartyg genom Suez-kanalen, till hamnen Kandla och därifrån på landsväg genom Tharöknen, Panipat är ett centrum för second hand-kläder, som skärs sönder för hand och blir till tråd man väver filter av. Barnarbete är vanligt och problemen med textilavfall stora.**19 april:** Kommer till Noorwala i Panipat. Enkla platsbyggnader, små textilindustrier. På kartan ser det ut att vara textilföretaget **Chans Trading**.**Rutig skjorta***Tillverkad i Bangladesh***27 januari:** Inlämnad på H&M Lijeholmen i Stockholm.**30 januari:** Till logistikterminal i Årsta.**1 februari:** Till logistikterminal i Norrköping.**13 april:** Kommer till färjetterminalen i Trelleborg.**14 april:** Färdas söderut i Tyskland. När sorteringsanläggningen **Alta-West** i Merkers.**12 maj:** Börjar röra sig norrut från Merkers. Inga fler spår från detta. Befinner sig troligen på havet.**Svarta jeans***Tillverkade i Bangladesh***27 januari:** Inlämnad på H&M Hornstull i Stockholm.**30 januari:** Till logistikterminal i Årsta.**1 februari:** Till logistikterminal i Norrköping.**14 februari:** Till färjetterminal i Trelleborg.**15 februari:** Ankommer till Travemünde, Tyskland. Fortsätter söderut till **Re Textil** sorteringsanläggning i Polch. Har inte skickat signaler på flera veckor och kan befinna sig på havet.**Svarta byxor***Tillverkade i Bangladesh***27 januari:** Inlämnad på H&M Globen i Stockholm.**30 januari:** Till logistikterminal i Årsta.**31 januari:** Till logistikterminal i Norrköping.**14 februari:** Till färjetterminal i Trelleborg.**15 februari:** Ankommer till Travemünde, Tyskland. Fortsätter söderut till **Re Textil** sorteringsanläggning i Polch. Har inte

AF Kläder från HM blir sophögar på andra sidan jorden

15 februari: Ankommer till Travemünde, Tyskland. Fortsätter söderut till **Re Textil** sorteringsanläggning i Polch. Har inte skickat signaler på flera veckor och kan befinna sig på havet.

Vinterjacka med pälskrage

Tillverkad i Kina

27 januari: Inlämnad på H&M Farsta centrum i Stockholm.

31 januari: Till logistikterminal i Arsta.

2 februari: Till logistikterminal i Norrköping.

8 februari: Kommer till Trelleborg.

9 februari: Färjan till Travemünde, Tyskland. Stannar i Travemünde över natten.

10 februari: Reser söderut i Tyskland. Kommer till **Alta-West** sorteringsanläggning i Merkers.

13 mars: Reser norrut i Tyskland, till Bremerhavens containerhamn.

17 april: Dyker upp i en containerterminal i Johannesburg efter att sannolikt ha lastats om i hamnen i Durban.

5 maj: Dyker upp i staden Benoni, där företaget **Overcoats** finns. Balar med importerade second hand-jackor säljs till småhandlare över hela Sydafrika.

Grå blixtlåströja

Tillverkad i Myanmar

27 januari: Inlämnad på H&M Farsta centrum i Stockholm.

31 januari: Till logistikterminal i Arsta.

2 februari: Till logistikterminal i Norrköping.

8 februari: Kommer till Trelleborg.

9 februari: Färjan till Travemünde, Tyskland.

10 februari: Kommer till **Alta-West** sorteringsanläggning i Merkers.

22 mars: Reser norrut. Kommer till staden Gronau. Här finns företaget **Altex**, som mal ner klädrester och återvinner textiltillfibrer.

Svartvit jacka

Tillverkad i Kina

27 januari: Inlämnad på H&M i Tyresö centrum.

31 januari: Till logistikterminal i Arsta.

31 januari: Till logistikterminal i Norrköping.

15 februari: Till färjetterminal i Trelleborg.

16 februari: Till Travemünde på morgonen. Färdas söderut, stannar över natten vid rastplats i Krauthausen.

17 februari: Kommer till **Alta-West** sorteringsanläggning i Merkers.

12 april: Plagget, som skickade sin sista signal den 3 mars, dyker upp i Benins största stad Cotonou, ett par kilometer från containerhamnen.

Huvtröja

Tillverkad i Kambodja

27 januari: Inlämnad på H&M i Tyresö centrum.

31 januari: Till logistikterminal i Arsta.

31 januari: Till logistikterminal i Norrköping.

15 februari: Till färjetterminal i Trelleborg.

16 februari: Anländer till Travemünde, Tyskland, på morgonen. Färdas söderut, stannar över natten vid rastplats i Krauthausen.

17 februari: Kommer till **Alta-West** sorteringsanläggning i Merkers.

6 april: Transporteras österut. Hamnar på kvällen i Trzebień i Polen. Här finns företaget **Irpol**, som gör städtrasor av kläder.

AF Kläder från HM blir sophögar på andra sidan jorden

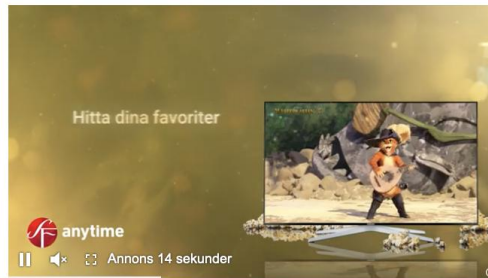
31 januari: Till logistikterminal i Norrköping.
15 februari: Till färjetterminal i Trelleborg.
16 februari: Till Travemünde på morgonen. Färdas söderut, stannar över natten vid rastplats i Krauthausen.
17 februari: Kommer till **Alta-West** sorteringsanläggning i Merkers.
12 april: Plagget, som skickade sin sista signal den 3 mars, dyker upp i Benins största stad Cotonou, ett par kilometer från containerhamnen.

Huvtröja

Tillverkad i Kambodja

27 januari: Inlämnad på H&M i Tyresö centrum.
31 januari: Till logistikterminal i Arsta.
31 januari: Till logistikterminal i Norrköping.
15 februari: Till färjetterminal i Trelleborg.
16 februari: Anländer till Travemünde, Tyskland, på morgonen. Färdas söderut, stannar över natten vid rastplats i Krauthausen.
17 februari: Kommer till **Alta-West** sorteringsanläggning i Merkers.
6 april: Transporteras österut. Hamnar på kvällen i Trzebień i Polen. Här finns företaget **Iropol**, som gör städtrasor av kläder.

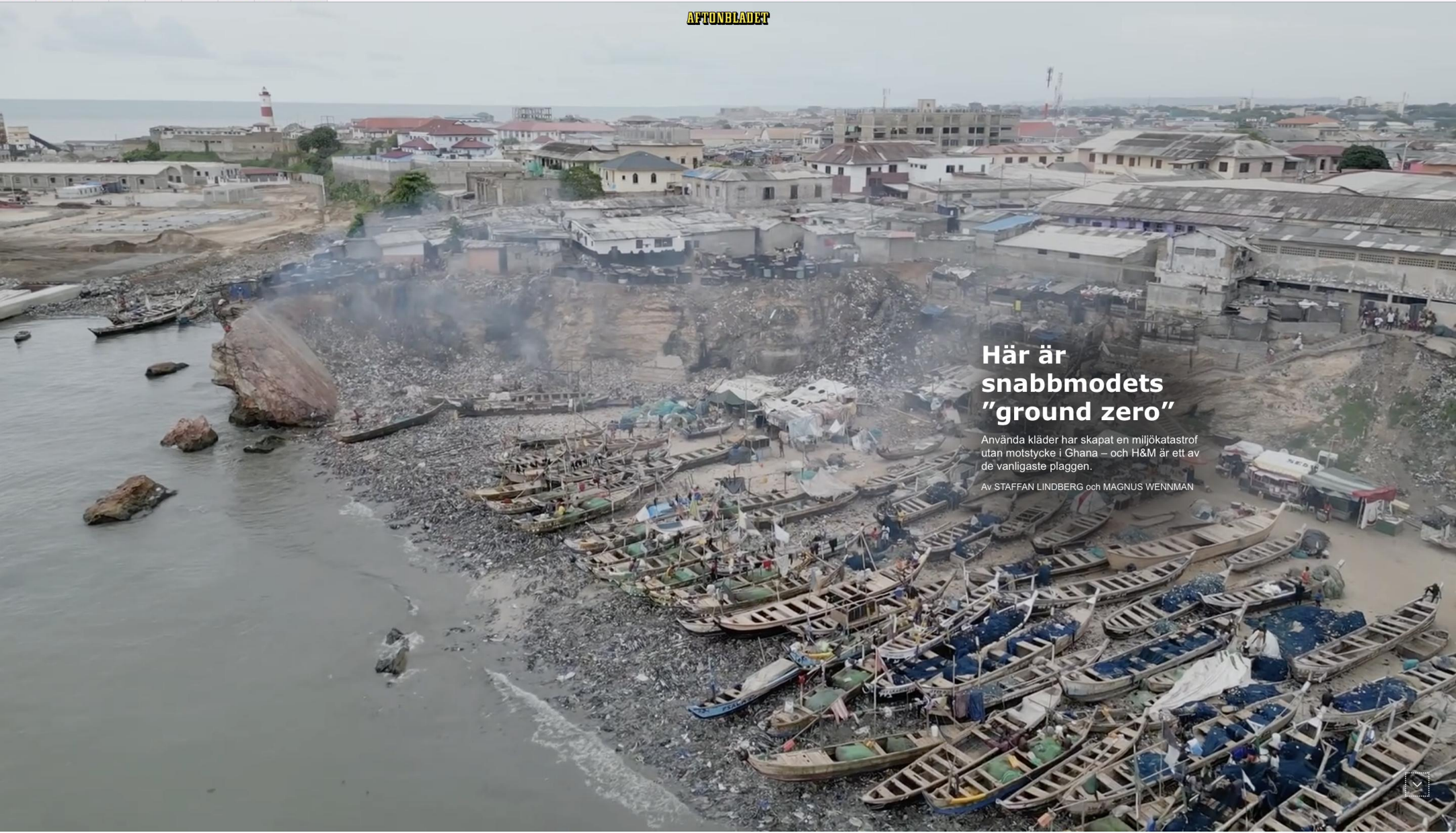
Aftonbladets Magnus Wennman och Staffan Lindberg på plats i Västafrika.

Av: Staffan Lindberg, Magnus Wennman

AFTONBLADET

Här är snabbmodets "ground zero"

Använda kläder har skapat en miljökatastrof utan motstycke i Ghana – och H&M är ett av de vanligaste plaggen.

Av STAFFAN LINDBERG och MAGNUS WENNMAN

MAGNUS WENNMAN

Nu kan Aftonbladet avslöja att den svenska modekedjans partners dumpat mer än en miljon plagg här sedan årsskiftet.

AFTONBLADET

MAGNUS WENNMAN

ACCRA

Det kunde ha varit en paradisk havsvik, men något stör den perfekta vyn.

Man anar det som mörk mosaik uppifrån klippan vid fyren.

Vågorna rullar in över sanden.

En brant betongtrappa leder oss ner.

Doften av salt hav slår emot oss. Men också av något annat, surt och kemiskt på samma gång.

En gång kastades människor ombord på slavskepp längs den här kusten. I dag hotar en helt annan typ av fara.

Några män snickrar traditionella fiskebåtar i wawa-trä. De byggs för att hålla en livstid, men få tror att de kommer att brukas så länge.

– Se vad som har hänt med vår strand, säger fiskaren Joshua Nikwueg, 35.

Han stannar, tystnar.

Låter blicken vandra över havsviken, som brukade sjuda av liv. Ner för klippkanterna, mot det som för inte länge sedan sedan var mjuk sand för barfotalek. Nu täckt av tröjor, blusar, kavajer, byxor. Blöta, trassliga plagg, i drivor.

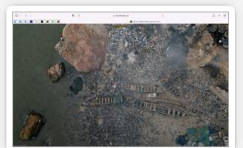

FOTO: MAGNUS WENNMAN

Havssköldpaddorna drabbades först. Sedan urminnes tider har de tumlat ur vågorna och upp i sanden för att gräva ner sina ägg på stränderna där de en gång själva fötts.

Nu går sanden inte att gräva i längre.

Havsbottnen är täckt av sjunkna plagg. Koraller dör och fisken drivs längre ut till havs, där de kinesiska supertrålarna sveper fram.

Kvinnorna står redo att rensa. Rökarna tänds. Fiskaren Joshuas ansikte fåras.

FOTO: MAGNUS WENNMAN
– De förväntar sig att vi ska komma hem med fisk. Men det blir allt mer textilier i näten. Snart kan jag inte försörja min familj. Det här är en katastrof, säger han.
Vi böjer oss ner. Börjar dra i ett plagg. Det går över i nästa och i nästa.
Vi drar och drar, men allt hänger ihop, som en tentakel.

Hela stranden är täckt av kläder.

Det finns inga H&M-butiker i Ghana. Man kan dra ett streck på kartan, räkna ut avståndet från fiskebåtarna till den svenska modekedjan H&M:s kantiga huvudkontor på Mäster Samuelsgatan i Stockholm. Det mäter 617 mil.

Vi är här för att se om det ändå finns en länk.

– Vem är ansvarig för allt det här? frågar vi fiskaren Joshua.

Han rycker på axlarna, pekar inåt staden.

– Det kommer från berget.

Varje år tillverkas runt 100 miljarder nya plagg i världen. Vart och ett bärs i genomsnitt sju gånger. Sedan slängs det.
Korle-lagunen är inte längre någon sjö. Platsen har i stället förvandlats till något annat.

Snabbmodets ground zero.
Bärare i plastsandaler kånkar säck för säck upp för den branta stigen. Berget, redan högt som ett femvåningshus, växer decimeter för decimeter.
Här vilar miljontals plagg, en gång inlämnade för återvinning på andra sidan jorden, av människor som trodde de gjorde något gott.
Det svider i halsen, stinker brandrök och kemikalier, luften går knappt att andas. Syntettextiliernas mikroplaster och gifter frigörs, sätter sig i lungor och andra organ. Malaria- och tyfus frodas.
Det är omöjligt att tänka sig att folk för inte så länge sedan brukade bada här.
Fåglar sliter i textilierna, på jakt efter något ätbart. Kossor trampar över tröjorna och byxorna och skorna, restprodukten av mänsklighetens efterfrågan på fast fashion.

Världen är på väg in i en klimatkris. Samtidigt tycks signalen från de stora klädkedjorna betryggande. På bara några år ska svenska H&M – världens näst största modemärke – ställa om och bli [cirkulärt](#).

Under rubriken *Kan mode vara schysst?* lovar klädkedjan både att ta socialt ansvar och bli klimatvänligt.

H&M samlade år 2020 in 94 miljoner t-tröjor i boxar för återvinning. Butiksinsamlingen är redan den största av sitt slag i världen – och ska framöver bli ännu [större](#).

Ingenstans på hemsidan framgår det vart i världen de inlämnade kläderna tar vägen. Genom att fästa *air tags*, en typ av spårare stora som gamla femkronor som använder blåtandsteknik, i tio inlämnade plagg har vi kunnat koppla handelen till flera fattiga länder där kläder [bränns](#) och [dumpas](#).

LÄS FÖRSTA DELEN HÄR:
[Här dumpar H&M kläder du "återvinner"](#)

Ghana har blivit en av världens största importörer av begagnade kläder. Samtidigt är problemet med textilavfall värre än någon annanstans på jorden.

Vi bestämmer oss för att följa spåren bakåt för att se varifrån allt kommer.

Vagnen med klädsäckar som ska dumpas är en härsman från att ramma några getter. Kycklingarna som lugnt pickat runt flyr åt alla håll.

Vi går i motsatt riktning, genom en kåkstad av gränder så smala att man ibland måste passera i sidled.

Människorna som bor här är klimatflyktingar. De har tvingats bort från sina hem i norra Ghana när regnen slutade falla och hör nu till femmiljonersstadens fattigaste.

Folk följer oss med misstänksamma blickar. Kanske är de rädda för att köras bort härifrån. Kanske skäms de, som om sopberget vore deras fel.

Plötsligt öppnar sig gytret. Vi når en plats som trotsar all beskrivning.

Marknaden tycks aldrig ta slut.
FOTO: MAGNUS WERNMAN

Kantamanto är världens största marknad för begagnade kläder.

Kvarter följer på kvarter. Utbudet är ofantligt, raderna av stånd tar aldrig slut.

Varje vecka kommer **15 miljoner** använda plagg hit, varav minst två tredjedelar från Europa, enligt organisationen **The Or Foundation**, som kämpar mot kläd-dumpningen. Under ett år blir det nästan 800 miljoner plagg, eller 25 för varje invånare i Ghana.

Allt pressas ut mot de tusentals överfulla basen, där försäljarna står. Kvinnor som Virgin Timité, en 36-åring med lockigt blonderat hår.

Mitt i larmet sluter hon ögonen. Hon för händerna mot varandra och placerar dem på klädbalen framför henne. Och ber.

Hon påminner gud om sina motgångar. Bankjobbet hon förlorade i den ekonomiska krisen. Maken som lämnade henne ensam med de båda barnen. Att klädbalen framför henne är allt hon har.

ANNONS

Samla dina lån och jämför samlingslån på lendo.se

Ansök nu!

Lendo.se

– Snälla ge mig kläder som går att sälja, ber hon. Låt det inte vara skräp. Låt mig inte förlora allt och hamna i skuld.

Ögonen öppnas.

Hon fattar kniven och sätter den mot buntbanden. Det sprätter till. Med ett pysande ljud väller de vakuumpackade plaggen ut.

Kläderna kommer tätt packade i balar.
FOTO: MAGNUS WENNMAN

Solen tränger in genom lappade plåttak. Skorna dinglar ner som julpynt. Överallt: öppnade balar och säckar, önskat mode.

En liten rosa barnklänning från Lindex väntar på köpare som inte finns.

Enligt The Or Foundation är H&M ett av de fem vanligaste märkena på marknaden. Mycket av kläderna har från början samlats in av välgörenhetsorganisationer. De har exporterats hit efter att ha bedömts omöjliga att sälja i Europa.

Vi vill undersöka om det också finns en koppling till H&M:s butiksinsamling. Om modekedjan själv, trots sina [hållbarhetslöften](#), skickar plagg hit.

Säljaren Virgin sorterar bland barnkläderna i balen, viker och kastar.

Den tidigare bankkvinnan vet exakt vad kunderna efterfrågar till sina barn: kort-ärmade pyjamasar och finkläder till kyrkan. Men lika lite som någon annan här kan hon bestämma över balarnas innehåll. Allt packas i exportlåderna, på andra sidan jorden.

– Att öppna en bal är som att dra en lott. Det är därför jag ber.

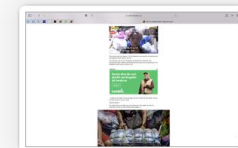
Runt hälften av det hon köper går inte att sälja, bedömer hon.

– Ibland är det fläckigt eller trasigt. Ibland fel för vårt klimat.

Virgin Timité ber till gud innan hon ska öppna en klådbal.
FOTO: MAGNUS WENNMAN

Hon tar upp en t-tröja med små hål i från *Marks & Spencer* och låter den landa intill ett par söndertvättade mjukisbyxor i slånghögen.

– Varför har man skickat det här? Tror ni att vi går nakna?

H&M är ett av hennes vanligaste märken.

– Deras kvalitet är ofta alltför dålig. Om man skickade hit bra kläder skulle vi slippa allt avfall.

På sin hemsida uppger H&M att kläderna som samlas in i modekedjans butiker tas till *I:Collect*, ett känt hållbarhetsinitiativ för klädåtervinning.

Men plaggen i vår undersökning hamnade inte där utan togs till tre kommersiella sorteringsföretag i Tyskland.

Textrade

Alta-West

Re Textil

De två första tillhör nederländska *Boer Group*, en av Europas största handlare med begagnade kläder, vars medieskygge huvudägare Marinus Boer, 73, enligt holländsk *affärspress* blivit miljardär på verksamheten och bosatt sig i en schweizisk alport.

Det tredje ägs av *Remondis*, en global tysk återvinningskoncern som tillsammans med H&M i vintras bildade det gemensamma bolaget *Looper Textile*, för att öka takten på klädåtervinningen. På *Loopers hemsida* beskrivs problemet som att allt för lite kläder cirkuleras i EU. Att en stor del av det som samlas in dumpas i tredje världen nämns inte med ett ord.

Inget av de tio plaggen har hamnat i Ghana. Men undersökningen har gett oss exportörernas namn.

Det gör att vi här på plats kan prova en annan väg.

Fozia Mohammeds, 24, bär sin klädbal som hon brukade bära vatten hemma i byn. Den väger femtiofem kilo, mer än hon själv. Det är huvudbärarnas ansvar att få ut balarna till säljarna och som vanligt är det bråttom.

Svetten tränger fram i pannan. Huvudet pressas neråt, ryggkotorna trycks ihop, som på alla tusentals huvudbärare som kallas *kayaye* här.

När hon måste ta en vilopaus frågar vi: var gör det ont?

Hon lägger handen på nacken, ryggen, höfterna och bröstet.

– Överallt.

Läkare har låtit röntga flera av bäarna och hittat tonåriga flickor med ryggrader som hos sextioåringar. Skadorna är irreversibla. Det finns de som fallit ihop och dött under lasten.

Varje kväll tar Fozia två eller tre värktabletter för att kunna sova.

ANNONS

Hej företagare!
Du jämför väl innan
du lånar?

Lendo.se [Ansök nu!](#)

Modeindustrin står i dag för runt **tio procent** av världens totala koldioxidutsläpp, mer än all flyg- och sjöfart på jorden tillsammans. Klimatförändringarna har gjort norra Ghana allt hetare och Fozias familjs majsåker har torkat ut.

För två år sedan, efter hennes tredje barn fötts, bröt hon upp. Hon lämnade bebisen till sin egen mamma och har inte sett pojken sedan dess.

Om hon följde sitt hjärta och reste hem skulle de alla svälta. Fozia stryker sig över den breda kinden. En bra dag hinner hon tio kilometerlånga vändor med en fentiofemkilosbal. Då tjänar hon tjugo, trettio kronor.

– Jag får inte ge upp, säger hon.

De tusentals balarna kommer från importörerna, vid marknadens utkant. Vi söker oss ditåt, mot strömmen av huvudbärare. Passerar spåda kroppar, som ser ut som om de ska tryckas ner under jorden.

Några småspringer, en har en bebis på ryggen.

En kvinna snubblar till, ser ut att ramla, men återfår balansen just framför en begagnad t-tröja med trycket:

More hope!

More humanity!

More love!

Budskapen känns lika fjärran som H&M:s tal om "schysst mode".

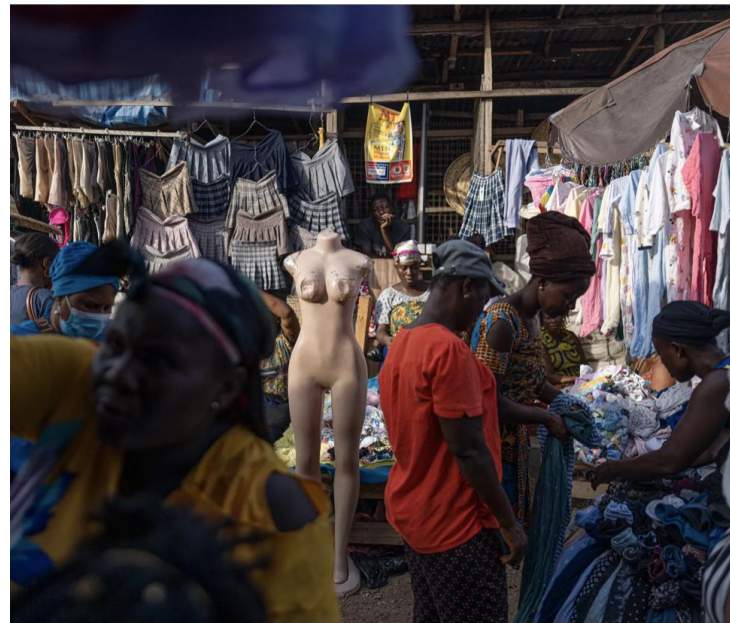

FOTO: MAGNUS WENNMAN

Containrarna tycks utslängda mitt i myllret. Många kommer från den danska fraktjätten Maersk. Vi noterar spåringsnummer, fyra bokstäver och sex siffror.

Senare ska vi söka i databaser och notera namnen på städerna de skickats hit från: London, Rotterdam, Bremerhaven, Toronto och Le Havre.

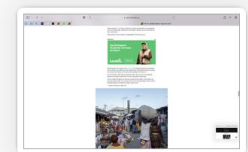
Planen är att tala med importörerna och försöka ta del av orderlistor och fraktsedlar. På så sätt kommer vi kunna se om H&M:s tre partners –*Textrade*, *Alta-West* och *Re Textil* – också skickar balar hit.

Men när fotografen höjer kameran förändras stämningen.

– Vilka är ni? frågar en uppjagad man. Varför vill ni förstöra våra affärer?

Han ställer sig bredbent framför oss, blockerar vår väg. Tvingar fotografen att radera varje bild.

Sedan kör han iväg oss från kvarteret.

Klädförsäljningen har trängt ut från marknaden. Den fortsätter längs infartsvägar och järnvägsspår, utmed korsningar och rondeller.

Accra är en enda marknad av varor ingen vill ha.

Chefen för stadens avfallshantering Solomon Noi är en reslig man klädd i färgglad skjorta. Han tar emot oss i det pompösa stadshusets pelarentré, där bröllopsparen tar sina bilder.

Solomon Noi är chef för Accras avfallshantering. FOTO: MAGNUS WENNMAN

Med sitt ljusa sinnelag erkänner han det hopplösa i sitt uppdrag. För fyra år sedan exploderade allt – bokstavligen .

Traktorerna kunde inte längre köra runt på stadens soptipp, eftersom plaggen snodde sig runt hjulen. Polyesterkläderna lade sig som ett lock ovanpå det organiska avfallet. På djupet bildades gaser, som inte kunde komma ut.

ANNONS

Ajdå. Missade du att det fanns en inneboende?

blocket bostad | I samarbete med **qasa**

– Trycket ökade och ökade tills...

Han knäpper med fingrarna.

– Allt smälde i luften.

Sedan dess har kläderna tippats överallt i staden, längs vägar, i kanaler och sjöar. Solomon Noi bedömer att 40 procent av textilierna som kommer till Kantamanto-marknaden kastas direkt.

– Till stora delar handlar det om export av sopor. Ett sätt för er i Europa att komma undan ert eget avfallsproblem.

Accra skulle behöva bygga nya tippar. Men att ta av de pengar som annars skulle gå till skolor och sjukvård är orimligt, menar avfallschefen.

– Vi tycker att modekedjor som H&M ska betala för skadorna deras kläder skapar här.

Varje försök att prata med importörerna misslyckas, men vi är fast beslutna att följa spåret till dess slut.

Vi vänder oss till två värenummerade undersökningsföretag, som samlar in och tillhandahåller handelsdata online. I ett formulär anger vi den internationella varukoden för begagnade kläder: 6309.

Därpå skickar vi vårt önskemål: detaljerade listor över exporten från Tyskland till Ghana från årsskiftet och fram till nu.

Liz Ricketts från The Or Foundation
FOTO: MAGNUS WENNMAN

Liz Ricketts är medgrundare till The Or Foundation. Vi möter henne på ett luftigt kontor, ett stenkast från marknaden.

– Alla stora modemärken överproducerar kläder. Hela deras affärsmodell bygger på det. Resultatet drabbar människorna här, säger hon.

Enligt Liz Ricketts innehåller varje klädbal som kommer hit, oavsett exportör, mängder av trasiga och osäljbara kläder. Nu kräver hon att västvärlden upphör med det hon kallar "avfallskolonialism".

– Vi vill att de stora klädmärkena kommer hit, ser problemet och tar sitt ansvar. Och de måste minska produktionen. Det tillverkas helt enkelt för mycket kläder i världen.

Kanske finns en del av lösningen en väning ner, i det egna skrädderiet. Tidigare huvudbärare och säljare har tränats till att bli sömmerskor. Nu ägnar de sig åt att förlänga och förkorta, lappa och laga. Bortklippta bitar och trasor förvandlas till nya skjortor och klänningar.

Det är plagg som inte liknar andra. Unika stilar. *Slow fashion*.

Sådant som man alltid har ägnat sig åt här. Som vi i väst glömt bort, men kommer behöva lära oss igen.

FOTO: MAGNUS WENNMAN

Vi passerar en jätteskylt över landets första ledare och frihethjälte Kwame Nkrumah. Den är sponsrad av ett oljebolag.

Ghana är en öppen marknad. Det är frihandel och utbud och efterfrågan.

Och samtidigt: ett system där fartyg försvinner med kakao, guld och timmer och återvänder med oönskade kläder.

ANNONS

Sveriges största jämförelsetjänst för privatlån, företagslån och bolån.

Ansök nu!

Lendo.se

En [nordisk rapport](#) beskriver hur textilexporten på senare år blivit allt mer långväga: sådant som tidigare kunde skickas till Östeuropa går inte längre att sälja där. Ett överflöd av kläder ska avsättas på en krympande marknad.

En tanke växer sig stark:

Det är inte människorna här som vill ha våra kläder. Det är vi som vill att de skeppas hit.

FOTO: MAGNUS WENNMAN

Rapporten från undersökningsföretagen ska komma först efter vår hemkomst. Siffrorna är hemliga och inte tänkta för publicering. Men vi får ta del av datan, som hämtats från Ghanas tullmyndighet, under förutsättning att sälternas namn inte nämns i anslutning.

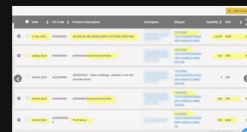
Vi sällar bland hundratals små leveranser, tar sikte på de stora aktörerna. Nästan genast stöter vi på namnen vi söker.

- *Textrade* har skickat fem leveranser till Ghana från den 1 januari till 30 april i år.
- *Alta-West* tre.
- *Re Textil* sju.

Tillsammans har H&M:s tre återvinningspartners exporterat 5 711 balar hit i år.

Totalt handlar det om 314 000 kilo kläder. Eller över en miljon plagg.

Direktlänken till H&M finns. Handeln inte bara existerar. Den blomstrar.

AFI Här är snabbmodets "ground zero"

Nere vid havet drömmer fiskaren Joshua om att stränderna ska rensas. Men ingen har svar på hur det ska gå till.

Molnen drar ihop sig över oss. Snart börjar regnperioden. Då kommer klädberget att rasa och allt vråkas ut i havet.

Ingen vet hur man ska sanera stränderna.
FOTO: MAGNUS WENNMAN

Skjortan du köpte, men aldrig riktigt gillade. Byxorna du ledsnade på. Allt ska hamna på botten, och spolas mot sanden, samma väg som sköldpaddorna en gång brukade tumla in.

Gröna budskap fortsätter att ropas ut. Omställningen går enligt plan. Återvinningen ska öka. Kunderna kan lugnt fortsätta shoppa.

Avståndet från H&M:s huvudkontor är 617 mil. Men inget här sker av en slump. Allt är sammantvinnat, som plaggen på stranden.

Havet fylls av mikroplaster och fisken dör och till sist kommer cirkeln att sluta sig.

Fotnot: Aftonbladet har sökt H&M för en intervju med möjlighet till följdfrågor. Modekedjan har valt att svara genom en skriftlig kommentar. Där uppger Harsha Bammanahali, head of reverse supply chain: "H&M-gruppen är kategoriskt emot att kläder blir avfall och det går helt emot vårt arbete för att skapa en mer cirkulär modeindustri."

[Läs H&M:s svar i sin helhet samt svar från Boer Group och Remondis här.](#)

Beräkningen av antalet plagg har utgått från en genomsnittsvikt för herr-, dam- och barnkläder på 300 gram.

